

O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA OILAVIY TADBIRKORLIK

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o‘qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Abdullayev Kamoliddin

Terdu, iqtisodiyot va turizm fakulteti, menejment yo‘nalishi talabasi

kamolabdullayev2005@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekistonda kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikning roli, ijtimoiy va iqtisodiy jihatlari tahlil qilinadi. Maqola davlat tomonidan ko‘rsatilayotgan qo‘llab-quvvatlash choralarini, sohaning rivojlanishidagi asosiy omillarni va mavjud qiyinchiliklarni o‘rganishga qaratilgan. Tahlil natijalariga asoslanib, sohani rivojlantirish yo‘llari haqida xulosalar keltirilgan.

Kalit so‘zlar. Kichik biznes, oilaviy tadbirkorlik, iqtisodiy rivojlanish, O‘zbekiston, davlat qo‘llab-quvvatlovi, ish o‘rinlari yaratish.

Abstract

This article analyzes the role, social and economic aspects of small business and family entrepreneurship in Uzbekistan. The article aims to study the measures of support provided by the state, the main factors in the development of the industry and the existing difficulties. Based on the results of the analysis, conclusions about ways of development of the industry are presented.

Keywords. Small business, family business, economic development, Uzbekistan, state support, job creation.

KIRISH

Kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik O‘zbekiston iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, mamlakatda yangi ish o‘rinlari yaratish, mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish va aholi daromadini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston hukumati bu sohani qo‘llab-quvvatlash uchun soliq imtiyozlari, kredit dasturlari va infratuzilma loyihalarini amalga oshirib kelmoqda. Ushbu maqolada kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha mamlakatda olib borilayotgan tadbirlar tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

O‘zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash masalalari ko‘plab ilmiy ishlarda yoritilgan. Tadqiqotchilar kichik biznesni rivojlantirishda davlat siyosatining ahamiyati, soliqlarni kamaytirish va kredit berishning iqtisodiy o‘shiga ta‘sirini ko‘rsatib bergan. Shuningdek, oilaviy tadbirkorlikning o‘ziga xos jihatlari va oilaviy biznes madaniyatining shakllanishi bo‘yicha ko‘plab tadqiqotlar o‘tkazilgan.

Maqola uchun asosiy ma'lumotlar O‘zbekiston Davlat statistika qo‘mitasi, Markaziy bank va Turli iqtisodiy tadqiqotlardan olingan. Maqola doirasida kichik biznesning iqtisodiyotdagi o‘rnini ko‘rsatish uchun ma'lumotlar jadvali tayyorlangan va tahlil qilinadi. Shuningdek, o‘rganish uchun O‘zbekistonning kichik biznesni rivojlantirish bo‘yicha qabul qilingan dasturlari o‘rganilgan.

NATIJALAR

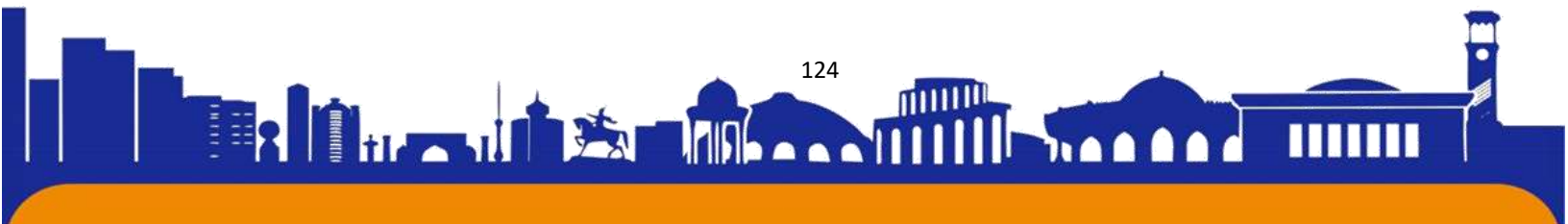
Kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik sohasidagi dastlabki tahlillar shuni ko‘rsatadiki, bu sektorni qo‘llab-quvvatlash uchun berilayotgan imtiyozlar, jumladan, soliq yengilliklari va kreditlar tadbirkorlik faoliyatining o‘shiga katta ta‘sir ko‘rsatmoqda. Xususan, kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi ortib bormoqda. Quyidagi jadvalda so‘nggi besh yildagi ko‘rsatkichlar keltirilgan:

1-jadval. Kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi jadvali

Yil	Kichik biznes YAIM ulushi (%)	Yangi tadbirkorlar soni	O‘rta hisobiy kredit miqdori (mlrd so‘m)
2019	38.7	15,000	120
2020	39.5	17,200	135
2021	41.2	18,300	145
2022	43.1	20,000	160
2023	45.0	21,500	175

Kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik O‘zbekiston iqtisodiyotining rivojlanishida sezilarli o‘ringa ega bo‘lib, uning yalpi ichki mahsulotdagi (YAIM) ulushi yildan-yilga ortib bormoqda. 2023 yilga kelib, kichik biznes YAIMning 45% dan ortiq qismini tashkil qilgan. Quyida kichik biznesning iqtisodiy o‘shidagi ahamiyatini ko‘rsatadigan asosiy omillar tahlil qilinadi:

Yangi ish o‘rinlari yaratilishi

O‘zbekistonda kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikning jadal rivojlanishi natijasida har yili o‘rtacha 20 mingga yaqin yangi ish o‘rinlari yaratilmoqda. Bu esa, ishsizlik darajasini kamaytirish va aholi turmush darajasini yaxshilashga xizmat qilmoqda. O‘zbekistonda har 100 ming aholiga to‘g‘ri keladigan kichik tadbirkorlar soni ham sezilarli darajada ortib bormoqda.

Eksport Hajmining Oshishi

2022-2023 yillar mobaynida kichik biznes korxonalari tomonidan amalga oshirilgan eksport hajmi umumiy eksport hajmining 30 foizdan ortig‘ini tashkil etdi. Xususan, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari, yengil sanoat mahsulotlari va oziq-ovqat mahsulotlari asosiy eksport yo‘nalishlari hisoblanadi. Bu esa mahalliy ishlab chiqarishni rag‘batlantiradi va milliy valyuta zahiralarini mustahkamlaydi.

Moliyaviy Qo‘llab-quvvatlash Ta‘siri

Davlat tomonidan kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash doirasida taqdim etilgan kreditlarning yillik hajmi 2019 yildan 2023 yilgacha 120 mlrd so‘mdan 175 mlrd so‘mga o‘tdi. Kreditlar foiz stavkalarining pasaytirilishi va muddati uzaytirilishi tadbirkorlarning moliyaviy barqarorligini oshirishda katta ahamiyat kasb etmoqda. Natijada, yangi tadbirkorlar soni va mavjud korxonalar faoliyati kengaymoqda.

Tadbirkorlik Faoliyatining Raqamli Transformatsiyasi

So‘nggi yillarda kichik biznes subyektlarining raqamli platformalardan foydalanishi ortmoqda. Internet orqali xizmatlar ko‘rsatish, onlayn savdo va elektron to‘lov tizimlari tadbirkorlik faoliyatini kengaytirish imkonini bermoqda. Masalan, 2023 yilda kichik biznes korxonalarining 20% dan ortig‘i o‘z xizmatlarini onlayn shaklda ko‘rsata boshlagan.

Hududiy Tarqalmaganlikning Oldini Olish

Kichik biznesni rivojlantirishda hududlar o‘rtasidagi farqlarni kamaytirish maqsadida davlat tomonidan maxsus dasturlar ishlab chiqilgan. Ayniqsa, qishloq hududlarida kichik biznesning o‘sishi kuzatilmoqda. 2023 yilning so‘ngida qishloq

joylarida ochilgan yangi kichik korxonalar umumiy yangi korxonalar sonining 40 foizini tashkil etdi.

XULOSA

Kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish, ayniqsa, ishsizlikni kamaytirish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada keltirilgan tahlillar va takliflar asosida kichik biznesni yanada rivojlantirish uchun soliq yukini yanada kamaytirish va moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kengaytirish tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2023). Kichik biznes va tadbirkorlik statistikasi.
2. Islomov, A. (2022). Kichik biznesni rivojlantirishning iqtisodiy o'sishga ta'siri. Iqtisodiyot va moliya jurnali.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). Kichik va o'rta biznes kreditlash bo'yicha yillik hisobot.
4. O'zbekiston Prezidenti Sh.Mirziyoyevning kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish borasidagi nutqlari (2020-2023 yillar).

